

MODA TASARIMI ÖĞRENCİLERİNİN GELENEKSEL TÜRK GİYİM KÜLTÜRÜNDEN ESİNLENME DURUMLARI: ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Inspiration Status of Fashion Design Students from Traditional Turkish Clothing Culture: Çanakkale Onsekiz Mart University Example

Gülşah POLAT*

ÖZ

Geleneksel giyim kültürü her toplumda farklı biçimlerde zamanla değişime uğrasa da geleneksel Türk giyim kültürü uzun yıllar kendini korumayı başarmıştır. Günümüzde artık Batılı giyim biçimleri benimsenmiş olsa bile hala bazı yörelerde özel günlerde geleneksel giyim biçimlerine rastlanmaktadır. Bu giyim biçimlerinin unutulmaması gelecek nesillere aktarılması noktasında bilinçli davranılması gerekmektedir. Bu bağlamda tasarımcıların ve tasarımcı adaylarının geleneksel giyim biçimlerini modernize ederek günlük yaşamda kullanılmasını sağlamaları kültürel mirasın korunması açısından büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada, tekstil ve moda tasarımı eğitimi gören öğrencilerin geleneksel Türk giyim kültüründen esinlenerek bunları tasarımlarına aktarma durumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı bölümünde eğitim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerine araştırmacı tarafından hazırlanan ölçme aracı uygulanmış veriler analiz edilerek tablolar halinde yorumlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca, elde edilen veriler SPSS 18 istatistik programı ile analiz edilerek öğrencilerin geleneksel Türk giyim kültürüne farkındalık durumları ve tasarımlarında esin kaynağı olarak kullanma durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olup olmadığı Pearson Correlation testi ile belirlenmiştir. Araştırma tasarımcı adaylarının geleneksel Türk giyim kültürünü tanıma, bu kültürü tasarımlarına aktarma ve Türk tasarım kültürünün yaratılması açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Sözcükler: Türk giyimi, kültür, kültürel miras, giyim, moda.

ABSTRACT

Although the traditional clothing culture has changed over time in different ways in every society, the traditional Turkish clothing culture has managed to protect itself for many years. Even though Western clothing styles have been adopted today, traditional clothing styles are still encountered in some regions on special occa-

* Dr. Öğr. Üyesi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Çanakkale/Türkiye. E-posta: gulsah.polat@comu.edu.tr ORCID: 0000-0001-7963-6172.

sions. It is necessary to act consciously at the point of not forgetting these clothing styles and transferring them to future generations. In this context, it is of great importance for the protection of cultural heritage that designers and designer candidates modernize traditional clothing styles and ensure that they are used in daily life. In this study; Inspired by the traditional Turkish clothing culture, it has been tried to determine the situation of the students studying textile and fashion design and transferring them to their designs. In this context, the measurement tool prepared by the researcher was applied to the 2nd, 3rd and 4th grade students studying in the Department of Textile and Fashion Design at Çanakkale Onsekiz Mart University, and the data were analyzed and interpreted in tables. In addition, the obtained data were analyzed with the SPSS 18 statistical program and it was determined with the Pearson Correlation test whether there was a statistically significant relationship between the students' awareness of traditional Turkish clothing culture and their use as a source of inspiration in their designs. The research is important in terms of recognizing the traditional Turkish clothing culture of the designer candidates, transferring this culture to their designs and creating the Turkish design culture.

Keywords: Turkish clothing, culture, cultural heritage, clothing, fashion.

Giriş

Giyim, ilk çağlarda önce dış etkilerden korunmak ve örtünmek amacıyla ortaya çıkan bir ihtiyaç olmakla birlikte sonraları geniş bir yelpazeye sahip olan bir olgu haline gelmiştir. Giyim kavramı ihtiyaçtan dolayı doğan içgüdüsel bir eylem olmasına karşın insanoğlu zamanla bu kavrama birçok anlam yüklemiştir. Koca vd.'nin (2007: 796) “giyim kuşam, insanoğlunun kültürel gelişim ve yaşam sürecinin kökeninde koruma amaçlı olmasına karşın, gelişim sürecinde geniş kültürel işlevler yüklenmiş bir olgudur” şeklindeki ifadeleri toplumun, inanç ve değer, gelenek ve görenekleri, örf ve âdetleri gibi kültürel değerlerini yansıtan sembolik değer taşıyan önemli bir iletişim aracı olarak kullanılan geniş anlamları içerdiğini desteklemektedir.

Kültür kavramı ise toplumların gelenek ve göreneklerini, örf ve adetlerini, davranışlarını, sosyal, ekonomi, sanat, giyim, el sanatları ve daha fazla unsuru kapsar. Kültür ve giyim birbirinden ayrılamayan olgulardır. Çünkü toplumsal kimlik açısından giyinme kültürü büyük önem arz etmektedir. Özellikle tarihi dönemler incelendiğinde giyim kültürü her toplumda bir ritüel olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Bu nedenle Koca vd. (2007: 796) araştırmalarında kültür kavramı ifadelerinde tek bir açıdan ele alınamayan önemli bir olgu olarak da görülmesi gerekliliğini belirtmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında kültürel değerlerden biri olan giyim kültürü toplumların kendi kimliklerini yansıtmada önemli bir araç olmuştur.

Keskin (2019: 316) çalışmasında giyim-kuşam ve süslenme dediğimizde bir giysinin hammaddesinden ve üretimine, üzerindeki motif/işlemelerin özelliklerinden bunların kültür tarihi çerçevesindeki sembolik ve gerçekçi anlamlarına, kullanım şekline ve bunların ifade ettikleri mesajlar sistemine hangi kültürel kod ve kanallar aracılığıyla iletiildiğine kadar düşünmemiz gerektiğini belirtmiştir. Giyim kuşam biçimleri farklı kullanım durumlarına göre her toplumun kendi kültürel değerlerini yansıtan bir iletişim kanalı gördüğü Keskin'in ifadelerince de desteklenmektedir. Temel olarak giyim kodları etkileşimin düzenlenmesi ve etkileşenler arasındaki ilişkilere bağlı olarak iletişimsel işlevleri sınırlandırmaktadır. Belirli durumlarla ilgili normlara göre üretilen giyim eşyası kombinasyonları, bir olay için gerekli olan sahnenin yaratılmasına yardım eder. Giyim, aynı zamanda o kişi hakkında bilgi sahibi olunmasında da kullanılabilir. Kültürel normlar giyim ile karşı tarafa iletilebilir (Enninger, 1998: 95). Bu bağlamda geleneksel giyim kuşam biçimleri de sadece görsellikle sınırlı kalmayıp bir toplumun kültürel değerlerini de yansıtmaktadır.

Küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve modern dünya anlayışı geleneksel giyim kültürünü zaman içinde değişime uğratmakla kalmamış aynı zamanda onun yitip gitmesine de zemin hazırlamıştır. Bir toplumun kimliğini koruması ve kendi kültürel değerlerini gelecek nesillere aktarabilmesi noktasında geleneksel giyim kuşam kültürünün doğru bir şekilde korunması ve yaşatılması kültürel miras açısından önem arz etmektedir. Özellikle geleneksel giyim kültürü bağlamında bakıldığında Türklerin zengin bir giyim kültürüne sahip oldukları bilinmekle birlikte uzun yıllar geleneksel giyim kuşam biçimlerini muhafaza ettikleri birçok kaynakta ifade edilmiştir. Geleneksel Türk giyim kültürü Orta Asya'ya kadar dayanmakla birlikte, coğrafi koşullar, yaşam biçimi, inanç ve değerler, kültürel etkileşimler gibi birçok faktörün etkisinde kalmıştır.

İslam öncesi ve sonrası Türk topluluklarının giyimlerinde, giyeceklerinin ana maddesini deri, kürk ve yün oluşturmaktadır. Deri, Türk topluluklarının en eski ve en başta gelen giyim malzemesi olmuştur. Türkler, elde ettikleri deri, kürk ve yünü; başlık, giysi ve ayakkabı yapımında temel malzeme olarak görmüşlerdir (Meydan ve Guliyeva, 2020: 171). Hunlardan itibaren atlı birliklerin kurulmasıyla, pantolon giyilmesi zorunlu olmuştur. Yerleşik hayatta geçişle birlikte dokuma giysiler giyilmiştir (Arıç, 2007: 143). Hun İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra Göktürk Devleti kurulmuştur. Hunlara ait kültür buluntuların çoğu yer altından çıkarılırken, Göktürlere ait kültür buluntuların büyük bölümü yeryüzünde bulunmuştur. Bunların en önemlileri

Tonyukuk, Kültigin ve Bilge Kağan abideleridir. Göktürk devrine ait elbisele-
rin en önemlileri Katanda'da bulunan giysi parçalarıdır. Bu kurgandaki elbi-
selerin ipeklî ve kürklü oldukları görülmektedir (Salman, 2006: 13).

Görsel 1. Pencikent'te Göktürk giysili beyler (Salman, 2006: 28).

11.-13. yüzyıl Selçuklu dönemi Oğuz Türkleri ele alındığında, o dönem hareketli bir yaşam tarzına sahip Oğuz Türklerinin, göç ettikleri yerlerin iklim koşulları ve hayat şartlarına, sosyo-kültürel yapılarına uyum sağladığı ve bu uyumun onların giyim kuşam kültürüne yansıdığı görülmektedir (Meydan ve Guliyeva, 2020: 171). Arıç'a göre (2007: 143), Eski Türkler gerek göçebe hayatın gereği gerekse hayvancılıkla uğraşmalarından dolayı Orta Asya'da daha çok deriden yapılmış rahat kıyafetleri tercih etmişlerdir. Bir iç don, üste giyilen kaftan, çapan, şapan ya da çarpıt denilen bir çeşit hırka, ceket ya da palto ve ayağa giyilen çizme ve çarık bozkır kültürünün dış giysileriydi. Kadınların giysileri ise şalvar, cepken ve ayakkabı ile başlıklardan oluşmuştur. Şalvar veya pantolon giymek rahatlık bakımından savaşçı kavimlere özgü bir giyimdi.

Türkler göçebe bir toplum olduğu için özellikle hem kalın hem de kat kat giyinme kültürünü edinmişlerdir. Bu nedenle eski Türk giyiminde keçeden, yünden, deri ve kürkten giysiler, başa takılan börtükler, giysi üzerine giyilen hırka, mintan ve kaftanlar, ayağa giyilen çakşır ve etük (çizme) ya da çarık Türk giyim kültüründe kullanılan giyim parçalarıdır (Esin, 1978: 107). Eski Türklerde ve Selçuklulardaki giyim tarzının birbirine benzediği yalnız Selçuklu kıyafetlerinde kadını erkekten ayıran en önemli unsurun baş kısmında olduğu görülmüştür (Arıç, 2007: 143). Giyim kuşamı tamamlayıcı unsurlardan birisi de şüphesiz süslenme ve süs eşyalarıdır. Eski Türk toplum yaşamında sadece kadınların değil erkeklerin de süslenmeye önem verdikleri bilinmektedir. Erkeklerin saçlarını uzatıp tokalar taktıkları, ördükleri ya da topuz yaptıkları, kulaklarına küpeler taktıkları, kolçak kullandıkları ve parmaklarına yüzük taktıkları tespit edilmiştir (Baldane, 2019: 82).

Türk giyim kültürü coğrafi koşulların etkisiyle kat kat giyimi beraberinde getirmiş olsa da daha sonra bu giyim biçimi zenginlik göstergesi haline gelmiştir. Kat kat giyinme geleneği Türk giysilerinin zenginliğini ve çeşitlenmesini sağlayan en önemli özelliklerindedir. Önceleri ihtiyaç olarak gelişim gösteren katlı giyinme daha sonraki dönemlerde süsleme unsuru olarak kullanılmıştır (Koç ve Koca, 2012: 150). Özellikle Osmanlı döneminde bu katlı giyim tarzı zenginliğin ve gücün diğer bir göstergesi olmuştur (Himam, 2013: 6-7). Türk giyim kültürü görsellik bakımından en zengin çağına ulaşmıştır. Osmanlı Devleti geleneksel temellere dayanan ve kültürel değerlerini nesilden nesile taşıyan yapısını uzun süre korumuştur. Zamanla geniş bir coğrafyaya yayıldığından ve oldukça farklı kültürleri bünyesinde barındırdığından Osmanlı Devleti'nin giysi kültürü de son derece geniş olmuştur. Osmanlı giyim kuşamının temelleri çok eskiye, Orta Asya'da yaşamış olan atalarının giyim kültürüne kadar uzanmaktadır (Görünür ve Ögel, 2006: 1). Osmanlı döneminde giysilerin kadın erkek ayrımı olmaksızın 19. yüzyılın sonlarına kadar fazla değişiklik göstermeden benzer öğelerle kullanıldığı zamanla kesimlerinde küçük değişiklikler olduğu görülmüştür. Yüzyıllar boyu genel olarak giysi bütünlüğü iç gömlek, entari ve şalvardan oluşmuştur. Bu giysiler dönemlere göre çeşitli boylarda ve genişliklerde farklılık göstermiştir (Görünür, 2011: 15-16).

Görsel 2. Başkentli Hanım (Gürtuna, 1999).

Türk giyim tarihi içinde Osmanlı giyim kültürü büyük önem taşımaktadır. 6 asırlık bir imparatorluk döneminde kadın ve erkek giyiminde uzun yıllar değişim olmamıştır. Başa giyilen başlıklar ve süslemeler kadın ve erkek giyiminin belirleyici sembolü olmuştur. Saray ve halkın giyim kuşamı ise pahalı kumaşlar, kullanılan renkler, takılan takılar ve başa giyilen başlıklar ile

birbirinden ayrılmıştır. Batılılaşma dönemi ile Türk giyim kültürü değişmeye başlamış ve Batılı giyim biçimleriyle birlikte kullanılan geleneksel giyim daha sonraları tamamen Batı'ya doğru radikal bir değişime gitmiştir. Cumhuriyet dönemi ile tamamen Batılılaşan geleneksel Türk giyim kültürü günümüzde sadece özel günlerde farklı şekillerde yorumlanarak kullanılmaktadır.

Kültürel açıdan bakıldığında küreselleşme ve modern dünyaya ayak uydurma çabaları kültürler arası etkileşimi kaçınılmaz hale getirmiştir. Günümüzde unutulmaya ve asıllarından uzaklaşmaya başlayan Türk giyim biçimlerinin Anadolu'nun farklı yörelerinde yaşatılması ve korunması adına politikaların oluşturulması önem teşkil etmektedir. Böyle bir problemin varlığı bu çalışmanın yapılmasını gerekli kılmıştır. Çünkü gelecek nesillerin Türk giyim kültürünü tanımaları özellikle de tasarımcı adayları yetiştiren moda tasarımı bölümlerinde üzerinde durulması gerektiği bir konu haline gelmiştir. Tasarımcı adaylarının kendi kültürel giyimlerini tanıyıp doğru bir şekilde tasarımlarında kullanmaları gelecek nesillere bu kültürün tanıtımı açısından büyük rol oynamaktadır.

Bu çalışmada geleneksel Türk giyim kültürünün önemi üzerinde durularak moda tasarımı öğrencilerinin geleneksel Türk giyim kültürünü tanıma ve tasarımlarında esin kaynağı olarak kullanma durumlarının ne yönde ve nasıl olduğunun ortaya konması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda belirtilen alt amaçlar oluşturulmuştur: Öğrencilerin geleneksel Türk giyim kültürüne farkındalık durumları nedir? Öğrencilerin geleneksel Türk giyim kültürünü tasarımlarında esin kaynağı olarak kullanma durumları nedir?

1. Araştırmanın Yöntemi

Tekstil ve moda tasarımı eğitimi alan öğrencilerin geleneksel Türk giyim kültüründen esinlenme durumlarının değerlendirilmesinin amaçlandığı tarama modeline dayalı betimsel çalışmada, çalışmanın evrenini Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı bölümünde eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan 3. ve 4. sınıfları kapsayan 30 kişilik bir öğrenci grubuna araştırmacı tarafından hazırlanan yapılandırılmış anket formu uygulanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler frekans ve yüzdelerle değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 18 istatistik programı ile analiz edilerek öğrencilerin geleneksel Türk giyim kültürüne farkındalık durumları ve tasarımlarında esin kaynağı olarak kullanma

durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olup olmadığı Pearson Correlation testi ile belirlenmiştir.

2. Bulgular ve Yorum

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin demografik özellikleri incelendiğinde, örneklem grubunun %83'ü 18-21 yaş, %12'si 22-25 yaş, %5'i 26-29 yaş aralığındadır. Öğrencilerin %85'i kadın ve %15'i erkektir. Eğitim gördükleri sınıf ve derecelere göre %35,3'ü 3 sınıf, %64,7'si 4.sınıfta eğitimine devam ettikleri görülmektedir.

Görüşler Seçenekler	Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Türk giyim kültürü gelecek kuşaklara aktarılması gereken önemli bir mirastır	25	83	2	6	3	10	-	-	-	-	30	100
Türk giyim kültüründe yer alan giysilerin özelliklerini bilirim.	6	20	4	13	6	20	7	23	7	23	30	100
Türk giyim kültürüne ilişkin kaynakları okumayı giyim kültürünü tanıma açısından faydalı bulurum.	10	33	8	26,6	4	13	5	16,6	3	10	30	100
Türk giyim kültürüne ilişkin müzeleri gezmeyi tercih ederim.	12	40	7	23	3	10	3	10	5	16,6	30	100
Türk giyim kültürünü yansıtan filmler dikkatimi çeker	15	50	5	16,6	6	20	2	6	2	6	30	100
Türk giyim kültürüne yönelik derslerin verilmesini gerekli bulurum	12	40	7	23	2	6	7	23	2	6	30	100
Türk giyim kültürüne ait verilen derslerin ders süresi olarak yeterli bulurum	5	16,6	11	36,6	2	6	-	-	12	40	30	100
Türk giyim kültürüne	4	13,3	14	46,6	8	26,6	2	6	2	6	30	100

ait yeterli bilgim yok												
Türk giyim kültürü ilgimi çekmez.	3	10	3	10	-	-	14	46,6	10	33,3	30	100
Türk giyim kültüründeki giysilerin sembolik anlamlarını bilirim	3	10	10	33,3	5	16,6	12	40	-	-	30	100
Türk giyim kültüründe kullanılan kumaşları aksesuar ve süsleme unsurlarını bilirim	4	13,3	8	26,6	5	16,6	10	33,3	3	10	30	100

Tablo 1. Moda tasarımı öğrencilerinin geleneksel Türk giyim kültürüne farkındalık durumlarına ilişkin görüşlerinin yüzdeler ve frekans değerleri.

Öğrencilerin Moda Tasarımı bölümü geleneksel Türk giyim kültürüne farkındalık durumlarına ilişkin görüşlerini içeren Tablo 1'e göre; "Türk giyim kültürü gelecek kuşaklara aktarılması gereken önemli bir mirastır" görüşüne, öğrencilerin %83'ü kesinlikle katıldıklarını belirtirken "kesinlikle katılmıyorum" ve "katılmıyorum" seçeneklerinin kimse tarafından işaretlenmediği dikkat çekmiştir. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğu kültürel miras açısından geleneksel Türk giyim kültürünün yaşatılması, korunması ve gelecek nesillere aktarılmasını desteklemekte olduğu yorumu yapılabilir.

Öğrenciler, "Türk giyim kültüründe yer alan giysilerin özelliklerini bilirim." ifadesine %23 oranında katılmadıklarını belirtmiş, öğrencilerin %20'si ise kesinlikle katıldıklarını söylemişlerdir. Bu durumda birbirine yakın iki seçenek görülmekte olup, öğrencilerin hemen hemen yarısının Türk giyim kültürüne ait giysi özellikleri hakkında bilgi sahibi olduğu, diğer yarısının bilgi sahibi olmadığı dikkat çekerken, bu durumun öğrenci ilgisine, yaşam biçimlerine, tercihlerine vb. bağlı olarak değişebildiği söylenebilir. "Türk giyim kültürüne ilişkin kaynakları okumayı giyim kültürünü tanıma açısından faydalı bulurum." yorumuna öğrencilerin %33'ü kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Diğer seçeneklerin yüzdelere bakıldığında önemli bir bölümünün bu fikre katıldıkları görülmektedir. Bu açıdan öğrencilerin Türk giyim kültürüne ilişkin kaynakları okumayı tercih etmeleri, bu kaynakların ulaşılabilirliğinin sağlanması konusunun önemli hale getirmektedir.

"Türk giyim kültürüne ilişkin müzeleri gezmeyi tercih ederim." ifadesinde öğrencilerin %40'ının "kesinlikle katılıyorum" seçeneğini tercih etmeleri, bu konseptteki müzelerin öğrenciler açısından ilgi gördüğünü desteklemektedir. Müzelerin öğrencilere ücretsiz olması ya da sanal gezinin sağlanması,

aynı zamanda bu gezilere karşı özendirici etkinliklerin artırılması kültürel açıdan önem arz etmektedir. Ayrıca tekstil ve moda tasarımı bölümlerinin bu tarz müzelere geziler düzenlemesi öğrencilerin kültürel miras zenginliklerimizden biri olan geleneksel Türk giyim kuşam kültürünü tanımaları açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

“Türk giyim kültürünü yansıtan filmler dikkatimi çeker.” ifadesine öğrencilerin % 50’sinin kesinlikle katılmış oldukları görülmektedir. Son zamanlarda özellikle Türk tarihine ilişkin dizi ve sinema filmlerinin artması ile geleneksel Türk giyim kuşam biçimlerinin bu sektör aracılığıyla kamuoyuna yansıtıldığı bilinmektedir. Bu anlamda geniş kitlelere hitap eden dev bir sektör olan film sektöründe Türk tarihine ilişkin dizi ve sinema filmlerinde kullanılan geleneksel giysilerin aslına uygunluğu konusunda dikkat edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

“Türk giyim kültürüne yönelik derslerin verilmesini gerekli bulurum.” ifadesine katılımcıların %40’ının kesinlikle katılmış oldukları belirlenmiştir. Özellikle moda tasarımı bölümünde eğitim gören öğrenciler açısından Türk giyim kültürüne yönelik dersler oldukça önemlidir. Kendi kültürüne ait geleneksel giyim kuşam biçimlerini bilen bir tasarımcı adayının kendi tasarımı sırasında bunu esin kaynağı olarak kullanabilmesi, kendi kültürünü de tasarımları aracılığıyla başka kültürlerle tanıtmayı, onu gelecek kuşaklara aktarma şansını artıracaktır. Öğrenci görüşlerinin sonucuna bağlı olarak bu tarz derslerin bölümlerde yoksa bile koyulması, varsa da dersin zorunlu ders olarak verilmesi gerektiği yorumu yapılabilir. “Türk giyim kültürüne ait verilen derslerin ders süresini yeterli bulurum.” ifadesine öğrencilerin %40’ının kesinlikle katılmadıkları dikkat çekmektedir. Geleneksel Türk giyim kuşamının köklü bir geçmişe sahip olduğu düşünüldüğünde, Türk giyimine yönelik derslerin çok geniş bir içeriğe sahip olduğu bilinmektedir. Bu nedenle öğrenci görüşlerine bağlı olarak da en az iki dönem Türk giyim kültürüne yönelik derslerin verilmesi gerekli görülmektedir.

“Türk giyim kültürüne ait yeterli bilgim yok.” ifadesine katılımcıların %46,6’sının katıldığı ve %26,6’sının ise kararsız kaldığı tespit edilmiştir. Bu yanıtlara göre öğrencilere geleneksel Türk giyim kültürüne yönelik derslerin artırılması, daha çok kaynağa ulaşmalarının sağlanması ve öğrencilerin ilgilerine göre eğitim metotlarının gözden geçirilmesi gerektiği yorumu yapılabilir. “Türk giyim kültürü ilgimi çekmez.” yorumuna öğrencilerin %46,6’sı kesinlikle katılmadıklarını belirtirken %33,3’ü katılmadıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu durumda öğrencilerin büyük çoğunluğunun kendi kültürü-

nü yansıtan geleneksel giyim kuşamlara yönelik ilgilerinin olduğu görülmektedir.

“Türk giyim kültüründeki giysilerin anlamlarını bilirim.” ifadesine öğrencilerin %40’ı katılmadıkları yönünde görüş bildirirken sadece %10’u kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu görüşler neticesinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun geleneksel Türk giyim kuşamlarına ait sembolik anlamları bilmedikleri görülmekle birlikte bu durum özellikle kültür mirası açısından çok büyük eksiklidir. “Türk giyim kültüründe kullanılan kumaşları aksesuar ve süsleme unsurlarını bilirim” ifadesine öğrencilerin %33,3’ü katılmadıklarını belirtmiş, % 13,3’ü kesinlikle katıldıkları yönünde görüş bildirmiştir. Öğrenci yanıtlarına bakıldığında çoğunluğun bu konuda bir fikir sahibi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Görüşler Seçenekler	Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Tasarımlarımda Türk giyim kültürüne ait unsurları modernize ederek kullanırım.	12	40	10	33,3	2	6	5	16,6	1	3,3	30	100
Türk giyim kültürüne ilişkin aksesuarları tasarımlarımda kullanırım.	18	60	5	16,6	3	10	2	6	2	6	30	100
Türk giyim kültürüne ait renk, kumaş ve formları moda trendleri ile birleştirerek kullanırım	15	50	6	20	2	6	6	20	1	3,3	30	100
Türk giyim kültürüne ait tasarımlar yaratıcılığımı artırır.	7	23,3	5	16,6	14	46,6	2	6	2	6	30	100
Türk giyim kültüründe yer alan süslemeleri yorumlayarak tasarımlarımda kullanırım.	11	36,6	5	16,6	5	16,6	9	30	-	-	30	100
Tasarımlarımda Türk giyim kültürün-	2	6	-	-	2	6	10	33,3	16	53,3	30	100

den esinlenmem.														
-----------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Tablo 2. Moda tasarımı öğrencilerinin geleneksel Türk giyim kültürünü tasarımlarında esin kaynağı olarak kullanma durumlarına ilişkin görüşlerinin yüzdeler ve frekans değerleri.

Öğrencilerin Moda Tasarımı bölümü geleneksel Türk giyim kültürünü tasarımlarında esin kaynağı olarak kullanma durumlarına ilişkin görüşlerini içeren Tablo 2'ye göre "tasarımlarımda Türk giyim kültürüne ait unsurları modernize ederek kullanırım" ifadesine öğrencilerin %40'ı kesinlikle katıldıklarını belirtirken sadece % 3,3'ü kesinlikle katılmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Öğrenci görüşleri incelendiğinde çoğunluğun tasarımlarında geleneksel Türk giyim kültürünü yorumlayarak modern giyim biçimlerinde kullandıkları tespit edilmiştir. "Türk giyim kültürüne ilişkin aksesuarları tasarımlarımda kullanırım" fikrine öğrencilerin % 60'ı kesinlikle katılırken öğrencilerin %6'sı kesinlikle katılmadıkları görülmektedir. Bu sonuca bakılarak tasarımcı adaylarının modern tasarımlara yönelik çalışmalarında geleneksel Türk giyiminde yer alan aksesuarları giysi tamamlayıcı olarak kullandıkları görülmektedir. "Türk giyim kültürüne ait renk, kumaş ve formları moda trendleri ile birleştirerek kullanırım" ifadesine öğrencilerin % 50'si kesinlikle katılmışlardır. Diğer seçeneklere bakıldığında eşit oranlarda bir dağılım söz konusudur. Modanın küresel yapısı düşünüldüğünde sezon trendlerinin de tasarımcı adayları tarafından tercih edilmesi kaçınılmazdır. Bu anlamda düşünüldüğünde tasarımcı adaylarının geleneksel Türk giyimi ile trendleri birleştirmek istemeleri küresel arenada kültürel kimliğin bir şekilde yansıtılması olarak yorumlanabilir.

"Türk giyim kültürüne ait tasarımlar yaratıcılığımı artırır" yorumuna öğrencilerin %46,6'sının kararsız kaldıkları görülmüştür. %23,3'ü ise kesinlikle katıldıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Diğer seçeneklerin aynı oranda dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Tasarımsal açıdan ele alındığında yaratıcılığın kişisel yetenekle yakından ilgili olması ve kişiden kişiye değişiklik göstermesi nedeniyle çoğunluğun bu nedenle kararsız kaldıkları söylenebilir. "Türk giyim kültüründe yer alan süslemeleri yorumlayarak tasarımlarımda kullanırım" ifadesine öğrencilerin %36,6'sı kesinlikle katılırken, "kesinlikle katılmıyorum" seçeneği hiçbir katılımcı tarafından tercih edilmiştir. Süsleme bakımından oldukça zengin bir yelpazeye sahip olan Türk giyim kültüründe aynı zamanda her motifin, rengin, süsleme detaylarının sembolik anlamlar içermesi de tasarımcı adaylarını etkilediği düşünülebilir.

“Tasarımlarımda Türk giyim kültüründen esinlenmem” ifadesine öğrencilerin %53,3’ü kesinlikle katılmadıkları yönünde görüş bildirdikleri tespit edilirken, “katılıyorum” seçeneğinin hiçbir katılımcı tarafından seçilmediği görülmektedir. Tasarımcı adaylarının bu görüşe kesinlikle katılmamaları geleneksel Türk giyim kültürünü yaşatmak, gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla ve kültürel köklerine bağlı oldukları görüşünü destekler niteliktedir.

Correlation				r	p
Tablo 1	Pearson Correlation	1	,731**	0,731	<0001**
	Sig. (2-tailed)		,000		
	Toplam	30	30		
Tablo 2	Pearson Correlation	,731**	1	0,731	<0001**
	Sig. (2-tailed)	,000			
	Toplam	30	30		

**p<0.001

Tablo 3. Öğrencilerin geleneksel Türk giyim kültürüne farkındalık durumlarına ilişkin görüşleri ve tasarımlarında esin kaynağı olarak kullanma durumlarına ilişkin görüşlerine göre Pearson Correlation Testi.

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde SPSS versiyon 18 programı [Statistical Packages for the Social Sciences (SPSS) version 18 commercial software (IBM Corp.; Armonk, NY, USA)] kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım özellikleri; Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk testleri, çarpıklık ve basıklık değerleri ile bu değerlerin kendi standart hatasına bölünmesi ile araştırılabilir (Tabachnick & Fidell, 2013). Tablo 3’te Pearson Çarpım Moment Korelasyon analizine yer verilmiştir. Gruplar için $p<0.05$ olduğu görülmüş, ancak medyan ve aritmetik ortalamaların birbirine denk veya çok yakın oldukları, aynı zamanda basıklık ve çarpıklık değerlerinin de kabul edilebilir sınırlar olan $-1.5 +1.5$ arasında yer aldığı görülmektedir. Buna göre Tablo 1 ve Tablo 2’de elde veriler arasında pozitif yönlü çok kuvvetli ($r=0.0731$) ve istatistiksel olarak anlamlı ($p<0.05$) ilişki söz konusudur.

4. Sonuç ve Öneriler

Tekstil ve Moda tasarımı bölümünde eğitim görmekte olan öğrencilerin geleneksel Türk giyim kültürüne karşı bakış açılarının ve geleneksel Türk giyim kültürünü tasarımlarında esin kaynağı olarak kullanma durumlarının değerlendirilmesinin amaçlandığı bu araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır: 1. Moda Tasarımı bölümü öğrencilerinin geleneksel Türk giyim kültürüne bakış açılarına ilişkin değerlendirmeler sonucunda, öğrencilerin ço-

ğunluğunun geleneksel Türk giyim kültürünü kültürel miras açısından önemli gördükleri, gelecek nesillere aktarılması konusunda duyarlı oldukları, bununla birlikte Türk giyim kuşamına yönelik kaynakları okudukları, konuya ilişkin film ve dizileri takip ettikleri ve müzelerde sergilenen geleneksel Türk giyim biçimlerini inceledikleri tespit edilmiştir. 2. Eğitim konusunda ise, öğrencilerin büyük çoğunluğu Türk giyim kültürüne yönelik derslerin süre bakımından yeterli bulmazken, öğrencilerin geleneksel Türk giyime ilişkin bilgilerinin de sınırlı ölçüde kaldığı görülmektedir. 3. Moda Tasarımı bölümü geleneksel Türk giyim kültürünü tasarımlarında esin kaynağı olarak kullanma durumlarına yönelik görüşlerine ilişkin değerlendirmeler sonucunda, öğrencilerin çoğunluğu geleneksel Türk giyim kültürünü tasarımlarında modernize ederek yorumladıkları, geleneksel aksesuarları giysi tasarımlarında tamamlayıcı öğe olarak tercih ettikleri, geleneksel süsleme unsurlarını tasarımlara yansıttıkları, Türk giyime özgü formları, renkleri ve kumaşları güncel trendlerle birleştirerek kullandıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte geleneksel Türk giyim kültürünün yaratıcılığı arttırması konusunda tasarımcı adayların çoğunluğu kararsız yönünde görüş bildirmişlerdir. Ancak buna rağmen öğrenciler geleneksel Türk giyim kültürünü kültürel miras açısından önemli gördükleri ve gelecek nesillere aktarılması konusundaki hassasiyetleri Türk giyim kültüründen esinlenmem görüşüne kesinlikle katılmayarak göstermişlerdir.

Kültürel miras açısından önemli bir yeri olan geleneksel Türk giyim kültürünün nesilden nesile aktarımının sağlanabilmesi adına yetişmekte olan tasarımcı adaylarının bu konuda bilinçli olmaları önem arz etmektedir. Özellikle bulunduğumuz dönemin dijital çağa kayması, teknolojinin hızla her geçen gün gelişmesi sonucunda kültürler arası etkileşim kaçınılmaz olmuştur. Bu durum özellikle giyim kültürünü derinden etkilemektedir. Bu nedenle moda tasarımı eğitimi sırasında öğrencilere geleneksel Türk giyim kültürü ve tarihi hakkında yeterli eğitimin verilmesi geleneksel Türk giyim kültürünün devamlılığı açısından önerilmektedir. Eğitim dışında kültür ve tarihe yönelik etnografik müzelere yapılan geziler, bu alanda yazılı kaynakların ulaşılabilir olması da öğrencilerin bilgi edinmesi adına faydalı bir adım olacaktır. Ayrıca geleneksel Türk giyim kültürüne yönelik tasarım yarışmalarının düzenlenmesi, bu yönde bir tema oluşturularak Türk markaların ve tasarımcıların öğrencilerle bir koleksiyon hazırlayıp sunması da Türk giyim kültürünün moda ile birleşmesi için büyük katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Ariğ, Ayten S. (2007). “Türklerde Kıyafetin Kısa Tarihi”. *Kultura Narodov Priçernomoriya*, 109: 142-159.
- Baldane, Orhan (2019). “Türk Giyim-Kuşam ve Süslenme Kültürünün Türkü ve Mahnı Metinlerindeki Yansımaları”. *Türkologia*, 95: 80-94.
- Enninger, Werner (1998). “Giyim”. Çev. Nebi Özdemir. *Milli Folklor*, 39: 92-96.
- Esin, Emel. (1978). *İslamiyet'ten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslam'a Giriş*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Görünür, Lale (2011). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Döneminden Kadın Giysileri*. İstanbul: Sadberk Hanım Müzesi.
- Görünür, Lale ve Ögel, Semra (2006). “Osmanlı Kaftanları ile Entarilerinin Farkları ve Kullanılışları”. *İTÜ Dergisi/b Sosyal Bilimler*, 3(1): 59-68.
- Gürtuna, Sevgi (1999). *Osmanlı Kadın Giysisi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Osmanlı Eserleri.
- Himam, Dilek (2013). “16. Yüzyıl Giysi Tarihi Yazımı Üzerine: Giysilerde Doğu-Batı Etkileşimi, Egzotizm ve Güç”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1): 91-116.
- Keskin, Ahmet (2019). “Kültür Bilimleri ve Halkbilimi Araştırmaları İçinde Giyim-Kuşam ve Süslenme”. *Halk Bilimi El Kitabı*. Ed. Mustafa Aça. Ankara: Nobel Yayın, 315-341.
- Koca, Emine vd. (2007). “Kültürlerarası Etkileşimde Giyim Kuşam”. 38. *ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, 793-808.
- Koç, Fatma ve Koca, Emine (2012). “The Clothing Culture of the Turks, and the Entari (Part 2: the Entari)”. *Folk Life: Journal of Ethnological Studies*, 50(2): 141-168.
- Meydan, Cemal ve Guliyeva, Minara (2020). “Oğuz Türklerinde Giyim Kuşam: Dede Korkut Örneği”. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 5: 169-191.
- Salman, Fikri (2006). “Göktürk Dönemi Kıyafetleri”. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 9: 12-34.
- Tabachnick, Barbara G. & Fidell, Linda S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. Boston: Allyn & Bacon.

“COPE–Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” ereve-sinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Yazarın Notu: Bu makale, TOKÜAD 4. Uluslararası Toplum ve Kültür Araştırmaları Sempozyumu’nda sözlü olarak sunulmuş bildirin düzenlenmiş ve genişletilmiş şeklindedir.

Etik Kurul Belgesi: anakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu, Tarih: 29.12.2022, Sayı: 23/24.

ıkar atışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar atışması yoktur.

The following statements are made in the framework of “COPE–Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Author’s Note: *This article is the regulated and expanded form of the declaration presented verbally in the TOKUAD 4th International Society and Culture Research Symposium.*

Ethics Committee Approval: *Çanakkale Onsekiz Mart University Graduate Education Institute Ethics Committee, Date: 29.12.2022, No: 23/24.*

Declaration of Conflicting Interests: *The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship, or publication of this article.*